

Cuộc đời dâu bể là thế, kiếp người phù sinh là thế trách nào Tân Đà chẳng ao ước làm chim nhận tung trời mà bay:

*Kiếp sau xin chớ làm người,
Làm đôi chi nhận tung trời mà bay.*

Hoặc lên cung Quảng ở với chị Hằng...

*Đêm thu buồn lắm chị Hằng ơi,
Trần tể em nay chán nửa rồi.*

Nhưng mộng thoát ly cõi đời nhỏ hẹp bon chen này cũng chỉ là mộng thôi! Thực tại thì nhân trở lại.

Ngày tháng xoay vần, bốn mùa đổi thay, tri âm chẳng có, tiên sinh đành nói chuyện với bóng để an ủi nỗi niềm cô độc nghe cảm động thương tâm biết chừng nào:

*Trăm năm cho đến cõi già
Còn ta còn bóng còn là có nhau.
Trần ai mặc những ai đâu,
Ai thương tử biệt ai sầu sinh ly.
Còn ta bóng nở nào đi,
Ta đi bóng có ở chi cõi trần.*

(Nói chuyện với bóng)

Đề đối phó với mối sầu nhân thế Tân Đà có hai nguồn an ủi bất tận là: Rượu và thơ.

*Rượu thơ mình lại với mình,
Khi say quên cả cái hình phù du*

(Vui Xuân)

*Thương ai cho bận lòng đây,
Cho vơi hũ rượu cho đầy túi thơ.
Trăm năm thơ túi rượu vò,
Nghìn năm thi sử từ đồ là ai.*

Tuy nhiên xét cho kỹ cái buồn cái chán đã khiến Tân Đà phải tìm khuây trong thơ rượu chẳng qua chỉ là một khía cạnh phản ứng của tiên sinh đối với cái bất thường của vạn vật. Ở một khía cạnh khác, cái cao đẹp của tâm hồn Tân Đà còn ở chỗ tiên sinh biết vượt lên trên cái bất thường đó mà xây dựng niềm tin của mình. Tiên sinh tin vào giá trị bất diệt của tình người đối với nhau:

*Hình kia đức tự thọ trời,
Tình kia họa mới ra ngoài khuôn xanh.
Vọng phu còn đá còn trình,
Tiền đường còn sóng trung trinh hãy còn.*

(Trông trăng cảm tưởng)

Tình yêu thương thiết tha và hồn hậu, trong sáng và bền bỉ của Tân Đà đã được phản ánh trọn vẹn trong bài “Thề non nước”. Thoạt là nỗi lòng ghen ngào thương nhớ rất xao xuyến rất băng khuâng, rất trữ tình:

*Nước non nặng một lời thề,
Nước đi, đi mãi không về cùng non.
Nhớ lời “nguyện nước thề non”,
Nước đi chưa lại non còn đứng không.
Non cao những ngóng cùng trông,
Suối khô dòng lệ chờ mong tháng ngày.
Xương mai một nắm hao gầy.
Tóc mây một mái đã đầy tuyết sương.
Trời Tây ngả bóng tà dương,
Càng phơi vẽ ngọc nét vàng phai pha.*